

Nf 14

47
DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
DODECADIS POSTERIORIS
TERTIA,

QVA

ISTE VIRI CLARISS. PETRI POIRETI, ERROR, QVA;

QVAE NATV-
RAE SVNT, PRO
GRATIA ET GRATIAE
EFFECTIBVS HABET,

DISCVSSIS EIVS LOCIS ET ARGVMENTIS,
PLVRIBVS REFELLITVR.

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

die Febr. hujus MDCCXXI. anni

PRÆSIDE

D. JOACHIMO LANGIO,

S. THEOL. PROFESS. ORDINARIO,

FLACIDAE συνθεολογιάντων DISQVISIONI SVBJICIT

CHRISTIANVS AVGVSTVS *Magde*

MAGDEBVRGENSIS, SS. THEOL. CVLTOR.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis JOAN. FRIDERICI KROTTENDORFFII, Acad. Typ.

DISSERTATIONUM ANTIPORETTANARUM
DOBBEGARDI POSTERIORIS
TERTIA

QVA

DE MARI CAROLIS PETRI POIRETY, ERROR, ONO,

QVAE NATV

RAE SVNT PRO

GRATIA ET GRATIAE

EFFECTIBVS HABET

INVESTIGATIS LOCIS ET ARGVMENTIS

RECURSUS REPTI LITVA

QVAE

IN REGIA FRIDERICIANA

DE REBUS MDCCLXXI ANNO

PRÆSIDII

D. IOACHIMO LANGIO

PHILOSOPHO P. M. DIVINIO

MAJESTATEM AUSTRIÆ

AVGVSTVS

IOAN. FRIDERIC. PROTECTOR. AUSTRIÆ

TRACTATIO ELENCTICA,
CONTINENS
DISQUISITIONEM ANTITHE-
SEOS POIRETIANAE,
OECON. L. III. C. VII.
AD THESIN DISSERT. II. RELATAE.

Locus I. §. I. p. 676.

*S*iquidem gratiae omnes a liberatore nobis impetratae comparataeque, quasque Deus per & propter Jesum Christum in homine atque in natura universa operatur, sigillatim enumerande nobis essent, omnes omnino linguae, totaque aeternitatis duratio tanto operi exsequendo non sufficerent. Itaque satis habebimus monere, bona omnia, quae nobis offeruntur, quibusque fruimur, tum quae ad animam pertinent, tum quae ad corpus, sive magna sint sive exigua, ex sola gratia & propter solum meritum Jesu Christi nobis dari; ita ut, nisi illius consideratio interveniret, nos in infernum tum spiritualem tum corporalem, cujus rudem adumbrationem supra vidimus, singulis momentis rueremus. Quaecumque in animabus corporibusque nostris post lapsum supersunt, quibus a statu hoc infernali adhuc distinguamur, atque adeo minime qua-

que realitatis bonitatisque scintillule, que in nobis sunt, soli gratiæ Dei, per merita atque interventionem Jesu Christi acquiritæ, accepta ferenda sunt. Quicquid in nobis est bonarum cogitationum, bonorum motuum, gaudii, ordinis, tranquillitatis, sanitatis, etiam nostra alimenta, potus, verbo, quicquid infernus non est, id omne Christo debetur, qui benedictionem suam rebus omnibus infudit, easque nunc verbo suo potenti portat atque gubernat. Hebr. I, 3. Ideoque Paulus nos hortatur, Col. III, 17. ut in omnibus, quæ facimus, gratias agamus Patri per Jesum Christum: sine ejus enim benedictione ac gratia omnia infernum ipsum afferrent.

Disquisitio hujus loci.

I. Etiam gratiam generalem, a speciali, seu evangelica, eaque simul universali, distinctam; & ipsa beneficia Dei naturalia, seu regni naturæ, inde orta, latiori respectu intercessionem & meritum Christi pro fundamento habere, quando nonnulli etiam ex orthodoxis Theologis adseruerunt, hæc ipsorum mens est: 1. Nullam dari posse rationem sufficientem, cur justitia Dei vindex non primo statim momento a lapsu, vi comminationis Gen. II, 17. homines in mortem quamvis, etiam temporalem & æternam, conjecerit; nisi dicamus, statum hunc medium, in quo ad pœnitentiam ac salutem datur reditus, propter sponsonem ac intercessionem Christi humano generi fuisse concessum. 2. Statum hunc medium gratiæ quidem generali, etiam ad Christi meritum generaliori respectu referendæ, deberi; at illum ipsum, respectu gratiæ specialis & evangelicæ, nihil esse, nisi statum meræ naturæ, in quo quidem detur aditus ad salutem, nimirum in ordine oblatis & accepti evangelii, conf. Luc. XIII, 8. nulla autem sine illo spiritalis
ac

ac æterna salus, adeo ut homini, qui in eo evangelii & gratiæ specialis expers maneat, æternum pereundum sit. Quæ sententia quemadmodum nec naturæ quidquam tribuit, quod ipsi non convenit; nec necessitati gratiæ specialis quidquam derogat, ideoque salva est; sic e contrario sententia Cl. Pireti præsentis loco expressa, & deinceps declarata, a vero est alienissima; utpote qua gratia generalis cum speciali ita confunditur, ut negata gratiæ specialis necessitate æterna salus generali isti, ipsique statui hominis mere naturali, adscribatur, regno naturæ in regnum gratiæ converso.

2. Quæ cum ita sint, rursus videmus, verba Pireti bona, immo optima, nequaquam esse sensus evangelici, sed fucum facere imperitis. Id quod ipsi proprium esse, ex universa Dissertationum antecedentium serie jam tum liquido constat, & ex hac ipsa mox uberius constabit.

3. Quæ auctor §. II - VII. tradit de operatione Dei in homine, huc non pertinent, & recte, seu sine præiudicio mediorum salutis, intellecta sententiæ evangelicæ non sunt adversa. Quam verò sinistre is ea intelligat ac applicet, nunc videbimus.

Locus II. §. VIII. p. 679.

Hinc tanquam ex fonte uberrimo veritates multe divinæ, eæque gravissime descendunt, quarum nonnullas hic indicabimus. Prima sit hæc: Lumen hoc cum sit verum lumen Fidei, ipseque Deus, objectum est, principium, parsque essentialis, totisque adeo summa VERÆ RELIGIONIS. Dico objectum, quippe quum sit ipse Deus, luminosus ac radians in anima, qui in ea timore, adoratione atque obsequio colendus est, siquidem templum augustius, diviniusque non habet: Dico principium, quan-

doquidem hinc emanant veritates omnes in infinitum; hinc & amor, & quotquot sunt virtutes divinas; hinc vires, quibus suffultus homo in viis Dei ambulet, atque adeo currat, hinc denique vita est eterna. Adde hanc esse partem religionis essentialem: etenim Deum cognoscere, amare, ac laudare, proximo autem bene velle, eumque non cogere, essentialiam utique religionis absolvunt, quum Christus ipse doceat, legem totam Prophetasque omnes in Charitate comprehendit, que in rei substantia ab hoc Fidei lumine non differt: Ergo in divino hoc lumine pars essentialis, imo & tota summa religionis continetur, ita ut cetera omnia non nisi accessoria sint, atque ex accidenti superveniant. Etenim si homines Lumini divino atque interno rite obtemperassent, hoc est, si evagationibus rebusque sensibilibus valere iussis, in se collecti observassent præcepta divini luminis, cujus vi quondam creati fuerunt, & deinceps (si volunt) de novo creandi sunt; nullis certe instructionibus externis, sive per verba exprimentar, sive per scripturam, sive per ceremonias ac sacramenta, opus fuisset: etenim hæc omnia nil sunt nisi externa quedam accessio Religionis ex accidenti superveniens: imo ideo tantum instituta sunt, ut hominem ad lumen internum reducant. Postquam enim homo distractus lumini verga dare atque ad creaturas applicari voluit, Deus his ipse creaturis, ad quas applicabatur, ita usus est, ut per eas intra sese revocaret, veluti voce aliqua aut manu monente ac indicante, quo eundum esset. Psalm. 46, 8. Redite, prævaricatores, ad cor. 2. Cor. XIII, 5. Tentate vosmet ipsi, ac exploreate, utrum Christus (verum hoc lumen) in vobis sit. Jer. IV, 4. Auferte præputia cordium vestrorum. Rom. II, 29. Vera circumcisio intus est, perinde atque verus Judæus: ut docent tabule sacræ. Imo ipse Christi adventus eandem hanc habuit causam, videlicet ut nos intra nos revocaret ad se ipsum, ad verbum inquam æternum intra nos lucens: quæcun-

que

que enim ille dixit, fecitque ac passus est, ideo tantum facta sunt, ut obstacula, que impediunt, quo minus nos Deum in cordibus nostris videamus eoque fruamur, tenebræ scilicet nostræ atque peccata, tollerentur.

Disquisitio hujus loci.

1. Totus sermonis contextus indicat, Auctorem loqui de lumine naturæ. Hoc vero vocare verum lumen fidei, ipsumque Deum, objectum, principium & partem essentialem, totamque summam VERÆ RELIGIONIS, emphaseos causa majusculis litteris adhibitis, fere plus est, quam Pelagianum, uti liquet ex antecedenti dissertatione.

2. Quando idem declarat, quid per *objectum, principium & partem religionis principalem* intelligat, nihil plane probat, sed petitionem committit principii.

3. Auctor præterea manifeste confundit religionem naturalem cum christiana. Deum cognoscere, amare ac laudare, & proximo benevelle, eumque non lædere, ad religionem naturalem pertinet: quæ e libro naturæ cognoscitur imperfectius & excolitur imbecillius, e libro vero Scripturæ, speciatim legis, luculentius declarata cognoscitur perfectius & excolitur feliciter ac beatius, si in cultore principio gratiæ evangelico non destituatur. Sic se habet religio naturalis utriusque luminis & exercitii, sine, aut ex, Scriptura sacra. At religio christiana, supposita ista theologiæ naturalis, per naturam & revelationem patefactæ ac declaratæ, possessione & praxi, animam suam nervumque omnem habet in cognitione & cultu Jesu Christi, secundum oeconomiam evangelicam saluari, unde ipsa etiam theologia naturalis illustratur. Hæc vero etsi maxime distincta sunt, ob suum, quem inter se habent, respectum Poiretus non parum

parum confundit. Id quod vel ex eo liquet, quod negat, istam religionem, quam describit, a lumine fidei differre.

4. Nec illud hic pratermittendum est, quod divi^o non isti lumini, quod post lapsum in homine residuum est, *facultatem novæ creationis* tribuit. Quod itidem fere plusquam Pelagianum est.

5. Præterea tantum abest, ut Auctor mediis gratiæ evangelicis & ordinariis suum statuatur pretium relinquatque locum, ab ipso Deo constitutum & perpetua praxi confirmatum, ut potius ea pro re religionis mere accessoria & secundaria habeat. Nec ex ejus sententia Deus per evangelium suum lumen fidei accendit in homine, sed eum ad hoc, tanquam jam natura insitum, per istud tantum reducit, quando homo interno isti lumini non jam tum per se, quemadmodum possit, attendat. Id quod nihil est aliud, quam naturam venditare pro gratia, in throno religionis collocatam.

6. Psalmo (potius Iesaiæ) XLVI, 8. in verbis: *vedite peccatores ad me*, nullum plane est vestigium sententiæ Poretianæ, uti res ipsa ostendit.

7. Secundi loci sensus non minus depravatur. Quod enim Christus Corinthiis non jam tum natura fuerit insitus, ostendit Pauli præconium in Actis c. XVIII. & confirmant ejus epistolæ, speciatim 1 Cor. II, 14. quod oraculum antecedenti Dissertat. p. 10. in evidentia sua elenctica produxi & alias pluribus illustravi. Omnium minime Paulus allegato loco 2 Cor. XIII, 5. Corinthios remittit ad Christum aliquem jam tum natura implantatum, sed ad eum, quem plane ignotum ipsis prædicaverat, quemque illi vera fide receperant. 1 Cor. II. III. conf. c. XV, 1. seqq.

8. Nec

8. Nec quidquam Auctorem juvat locus tertius e Jer. IV, 4. *Auferte præputia cordium vestrorum.* Ubinam enim vel minimum est vestigium, istud naturæ, quam Poiretus gratiæ nomine vestit, viribus tribui? Nonne ex ipso prophetæ ministerio, quo Israelitis verbum Dei ad ipsorum concessionem prædicabat, liquet contrarium? Nonne Deus apud hunc ipsum prophetam hoc ipsum verbum suum declarat pro medio conversionis ordinario, ejusque neglectum pseudoprophetis exprobat? c. XXIII, 22, 29.

9. Non magis Poiretiano errori patrocinator locus ultimus ex Rom. II, 19. *Vera circumcisio est intus perinde ac verus Judæus.* Quomodo autem aliquis ad veram cordis circumcisionem perveniat, & verus Judæus, seu Dei cultor ac confessor, fiat, indicat Paulus c. I, 16. ubi *Evangelium*, non quod cuivis innatum fingit Auctor, sed quod Romanis prædicatum fuerat, vocat *potentiam Dei ad salutem*, dicitque c. X, 17. *fidem esse ex auditu evangelii.* &c.

10. Falsum est, *adventum Christi hanc habuisse causam, ut nos intra nos revocaret ad se ipsum.* Nos quidem omnino vocat ad se, non autem intra nos inveniendum sensu Poiretiano, h. e. tanquam nobis jam natura implantatum, sed ut, cum introversione, ut ita loquar, nostri, prædicati evangelii motibus intra nos attendamus, ejus semina intra nos recipiamus, inde fidem concipiamus, & sic Christum ex evangelio agnitum suscipiamus, & cum suscepto conglutinemur. Ultima allegati loci verba redolent errorem Auctoris de negata Christi satisfactione, & de inculcata solitaria peccatorum expurgatione.

B

Locus

Locus III. §. XI. p. 680. seqv.

Secundo ex isdem veritatibus aperte colligitur, quod homo, (homo inquam omnis nemine excepto) post restitutionem factam, hoc est, post mediationem Christi ab Adamo acceptam, jam inde a prima origine sua Deum, Legemque Dei, seu Religionem veram, in corde suo gerat. Dico hominibus singulis, ex quo vite usura fruuntur, hoc competere, eo quod omnes ex Adamo in gratiam recepto descendant. Experientia docet universos, si quando tranquilla mente inus se deliberatum descendant, Veritates illas essentialis, quas in superiore articulo diximus, uno ore profiteri. Unde vero hoc? Anne dicemus id ex natura in Adamo corrupta, lapsa atque depravata venire? An vero, quod vulgo valunt, has reliquias esse imaginis Dei post lapsum superstites? Minime vero; neque etiam tantus post hominis lapsum superfuit thesaurus. Hec potius effecta sunt restorationis, qua natura per Dei gratiam reparata est. Ipse inquam Deus in centra cordium rediit: qui cum ubique idem sit, sibi que similis, hinc divina hec principia in hominibus omnibus ac singulis eadem ex æquo insunt. Atque ita unus solus est Deus, una sola Fides. Dixi autem, isthæc hominibus omnibus nemine excepto competere: eo quod omnes ex Adamo in gratiam recepto descendant; siquidem Adamus eos omnes, qualis est, restituit scilicet & ingratiæ receptus, Deumque in fundo anime sue medius in tenebris lucentem gerens, progenierat. Non quod generatio carnalis, qua carnalis eam vim habeat: verum Deus ex una parte voluit, ut res singule alias ejusdem nature & in eodem statu, quo ipse, versantes producerent; idemque ex altera parte, ex gratia voluit, ut homo & que hominis sunt eum in statum restituerent, in quo lumen divinum cor ejus collustaret. Itaque quando homo alium sui similem progenerat, oportet vi utriusque hujus voluntatis Dei
ut

ut hic & alius lumen Dei, seu Deum ipsum, in corde habeat. Hic vera lux est illuminans omnem hominem venientem in mundum. Job. I. 9. Multa sunt, quæ hic adferre liceret, quæque in presenti non attingimus; uni tamen questioni, quæ lectori ultro sese offeret, hic erit satisfaciendum.

Disquisitio hujus loci.

1. Adamum etiam post lapsum in actionibus suis, præcipue fiduciali illa, qua promissionem de Messia accepit, ipsamque vera fide ad salutem amplexus est, adhuc caput fœderale exstitisse, ita ut actio ista reputari possit omnium esse posterorum, falsum est.
2. Neque hoc probat Auctor, sed in probatione manifeste confugit ad lumen naturale, quod homini post lapsum fuit relictum, illud cum Pelagianis pro gratia vendicans, & ut hoc cum aliqua veri specie facere possit, negans, reliquias imaginis divinæ post lapsum tantas esse, quantæ remansisse dicantur. Sed non opus erat, ut Auctor eas tantum vocaret thesaurum ex hypothese ecclesiæ. Etsi enim illæ per se omnino sunt bonum satis præstans, exiguus tamen sunt thesaurus: utpote qui ex eadem hypothese per se nihil confert ad restitutionem nostri, sed hominem, beatitate omni viribusque spiritualibus omnibus plane destitutum, in extrema adva-
voluta & miseria relinquit. Fucum ergo facit Poiretus lectoribus suis imperitis hac sua de relicto thesauro spiritali sententia, Pelagianismum incrustans.
3. Voluit omnino Deus per ipsam creationis legem, universæ rerum omnium naturæ insitam, ut singulæ res alias ejusdem naturæ producerent. Sed hæc lex valet tantum de iis, quæ ad essentiam hominis pertinent, non vero de iis, quæ salva essentia ab eo abesse possunt.

B 2

Atque

Atque ita falsa est istius legis applicatio ad ea, quæ in Adamo post lapsum non erant essentialia, sed dotes novæ, ad amissam nobilitatem seu dignitatem essentiali restituendam superaddita. Quæ quod proli in generatione non communicentur, inter alia manifestum est ex eo, quod illa e piis etiam parentibus genita caro corrupta est ex carne, regenerationis per baptismi aquam & spiritum necessario indiga Joh. III, 5. & quod natura, seu ipsa nascendi sorte, quilibet homo est filius iræ, seu damnationi obnoxius Eph. II, 3. Peccatum quidem ita ad essentialiam hominis pertinet, ut propagetur una cum eadem, quia lapsus seu reatus Adami fuit universalis, ab eo, tanquam a fœderali capite, commissus, ideoque in universam humanæ naturæ massam una cum ipsa labe diffusus, quemadmodum Diss. III. & IV. Dodec. I. probatum est: at restitutio Adami fuit personalis tantum. Unde non communicatur per generationem, utpote soli Adamo propria.

4. Locum Gen. III. de promissione Messiæ & restitutione, nec non illum Jo. I, 9. supra Dissert. antecedenti vindicatum vide.

5. Ceterum Auctor se accingit ad solvendam magni momenti quæstionem de *religione & lege naturali*: ubi hæc habet:

LOCUS IV. OECON. L. III. c. VII. §. XXI.

p. 681. seqqv.

Quæstio hæc est, an vera religio homini sit naturalis, ita ut ille ejus principia, ex quo nascitur, in se gerat? Nonne vero paradoxum id videtur incredibile? Scilicet, nonnisi verba sunt quibus perterremur! Age, pro verbis vera religio, substitue, Lex Dei, vel, principium cognoscendi, quod Deum amare

mare oporteat ac laudare, proximum autem diligere ita ut nos ipsos, aliisque non facere, nisi quæ nobismet ipsis fieri volumus. Quo facto minor erit difficultas in eo, quod quaeritur. Sed & verba naturalis & habere quippiam per nativitatem ambiguitatem habent. Quæ nonnihil explicanda erunt. Homo post peccatum, ex quo Christus veniam ipsi exoravit duo principia adversis frontibus inter se pugnantia in se gerit. Adest in ipso, uti diximus, Lux Fidei, qui ipse Deus est, seu Spiritus Dei bonus, in intimis ejus lucens, & consiliis eum instruens, quoties homo ad eum revertitur. Adsunt deinde & propriae ejus tenebrae, propensionesque facultatum pravae & longo habitu firmatae, verbo corruptio ejus, quanta quanta est, Diaboli elementum, in quo spiritus ille malus triumphat nec parum dominatur. Atque ita homo in se gerit lumen & tenebras, bonum & malum, duos spiritus contrarios, quorum alter alterum impugnat. Et alter quidem a principio peccati venit, alter vero ex gratia Dei. Tenebrae, malum, spiritus malignus (qui in hoc elemento exsultat) omnesque propensiones pravae, quæ ex corruptione natae a diabolo confirmantur, in naturam humanam, in animam pariter ac corpus per peccatum introducti sunt. At vero Deus per gratiam suam, qua peccatum indignitatemque peccatoris dissimulat atque oblitiscitur, ut opus suum repararet, ut tenebras expellat, malumque & spiritum malignum impetat, debellet ac domet; in subiectum hoc depravatum, in naturam, inquam, humanam, spiritum suum bonum veluti antagonistam fortem potentemque refundit, qui cum Jacobus alter, spiritum impium Esavi atque naturæ corruptæ, sine hoc Dei dono ipso diabolo nihilo meliorem, ubique sequi omniaque ejus vestigia observare eumque supplantare debet. Atqui homo hominem procreat sibi similem, talem qualis ipse est. Ergo non male dicemus, homines, qui nascuntur, ea quæ modo diximus naturaliter possidere, intelligentes,

tes, eos ideo ea possidere, eo quod ex patre, qui eadem possidebat dono Deo volentis ea continuari, nati fuerint. Itaque nunc eadem hac voce naturale indigitare licebit & subjectum bonum, seu principium bonum, quod Deus homini indidit, quodque hinc in posteros ipsius jam inde a prima natiuitate eorum derivatur. Unde perspicuum est, eadem hac significatione dici posse, veritatem atque Principia vera Religionis & Virtutis, ipsiusque vite eterne, homini esse naturalia; ita ut si nature sue hoc sensu obtemperaret, ad omnia bona, ad virtutem, ad pietatem, ad amorem Dei & proximi; verbo ad vitam vere divinam animam applicare deberet: siquidem inclinatio, quam Deus cordi imprimit, quando homo intra se collectus serio eum ibidem consultit, vere sancta est, & vere divina, nec nisi ad ipsum Deum beatamque aeternitatem per reliquorum omnium contemptum aspirans. Verum enim vero ejusdem vocis naturalis appellatione tenebræ etiam ac mala significari possunt, quibus homo diabolo cooperante animam suam replevit, quæque ex ipso in liberos omnes, quos procreat, propagantur; hinc eatenus non minus recte dicitur, ignorantiam, errorem, peccata, vitia omnia, propensionesque & inclinationes malignas, homini esse naturalia; unde si nature huic inclinationibusque suis obtemperabit, omnes errores, superstitiones, & iniquitates, verbo, vitam vere belluam & diabolicam amplectetur, tandemque misere peribit: siquidem inclinatio, quam corruptio hominis diabolusque homini suggerit, penitus corrupta est atque praua. Itaque magna inter utramque hanc significationem est differentia, eaque diligenter observanda, quo verba ita accipiantur, quemadmodum materia subjecta exiget. Ita quando Paulus ait, gentiles ostendere legem Dei cordibus suis inscriptam esse, subiungitque Rom. II, 1. cum legem scriptam non habeant, faciunt tamen NATURALITER, quæ legis sunt, in voce naturaliter indigitat principium bonum homini congenitum. Idem quando Eph. II, 3. dicit, nos natura seu per naturam

ram

ram esse filios iræ, *satis aperte loquitur de propensionibus pravis, quas homo ab Adamo peccatore, ex quo nascitur, accepit.*

Disquisitio hujus loci.

1. *πρώτον* Auctoris ψεύδος, aut, si mavis, sophisma est in *confusione theologie naturalis & christiane*, jam supra ad Locum II. detectum; ubi ostensum est, theologiam naturalem sub revelata & christiana quidem contineri, & ab hac illustrari ac declarari, at hanc ea nequaquam abfolvi. Huc accedit, quod theologia naturalis Christum & evangelium plane ignoret, etiam in quantum in Scriptura sacra revelata & illustrata est, nec ad salutem per se adducat, sed hanc efficaciam demum ab evangelio accipiat.

2. Dicere, *hominem post lapsum duo principia adversis frontibus inter se pugnancia naturaliter infra in se gerere, quorum unum sit lux fidei, seu ipse Deus, & Spiritus Dei bonus &c.* est Pelagianifinum novo plane & crassiore modo confiteri, ac confundere principium rationis, seu luminis naturalis, cum principio gratiæ & fidei.

3. Negat auctor, Messiam post lapsum humano generi promississe & præstitisse redemptionem forensam, sed omnia, ipsum etiam protevangeliū, refert ad solam peccati inhabitantis expurgationem. Ex quo corrupto principio manat etiam hæc hypothesis de gratiæ reparationis sanctificante, universæ naturæ humanæ ita implantata, ut per naturalem generationem propagetur.

4. In reliquis Auctor nihil probat, sed errorem suum expolit, naturalifinum suum tam audacter efformans, ut non dubitet ipsam vocem *naturale* a propria & ab universo orbe christiano recepta significatione deflectere, immo detorquere, in Pelagianam, secundum

dum quam ipsa natura melior, seu a statu bestiali abhorrens, aut abstinens, ipsi est *gratia, est inclinatio vere sancta & vere divina, nec nisi ad ipsum Deum beatamque eternitatem per reliquorum omnium contemptum aspirans*. Sic theologia Poireti mystica principium, centrum, ac finem suum habet in naturalismo, ideis & locutionibus a religione christiana desumptis mirum in modum exornato!

5. Locus Pauli Rom. II, 14. hypothesein Poireti nihil juvat. Cum enim *lex moralis* in Scriptura sacra explanata, de qua Apostolus loquitur, sit *juris naturalis*, in omnibus hominibus post lapsum residua, etiam per peccati nebulas & fordes obscurata, foedataque; non est mirum, Paulum inscriptionem hujus legis referre ad cor hominis cujusvis, & honestioribus tribuere, quod naturaliter faciunt, quæ legis sunt. Inde vero nulla valet consequentia ad confusionem naturæ & gratiæ, & legis ac evangelii.

6. Quando Paulus Eph. II, 3. nos vocat *natura filios iræ*, nequaquam intelligit illos tantum, qui jure naturæ intra se neglecto sensum corruptionis brutum sequuntur; sed omnino loquitur generatim de omnibus cujuscunque generis & indolis hominibus, etiam honestissimis ac philosophis, affirmans, ipsos per ipsam nascendi sortem reatui ad pœnam ducenti esse obnoxios: quemadmodum pluribus probavi Dodec. I. Diff. III. p. 28. seqqv.

Locus V. §. XII.

Quibus ita explicatis, parum jam difficultatis in questione proposita supererit, facileque patebit, quomodo homo tum recte, tum perperam duci possit a se ipso, seu ab iis, quæ intra se invenit. Si a creaturis aversus veritatem in centro anime lucentem consulat, ad Deum utique salutemque eternam ducetur,

cerur, verusque fiet Christianus, licet forte licram Evangelii ignoret; eo quod lumen in corde ejus lucens sit ipse Spiritus Jesu Christi, cujus efficacia vicia moresque Christi in ipso formabantur, Christusque in eo nascetur. Et quoniam gratiæ istæ, quotquot sunt, jam inde ab initio per meritum Christi acquisitæ fuerunt, homo ille ita sine ullis ceremoniis per meritum Christi servabitur. Ita proximi ab Adamo ante legem Moysi latam multique inter gentiles viri sancti servati fuerunt, qui hac ratione Christianæ discipline essentiam tenuerunt. Quicquid extra additur, nonnisi accessorium est, ut ita loquar, & accidentale. Equidem & hæc ipsa, quæ accidentalia diximus, necessaria quandoque sunt, is videlicet, qui ab interna sui observatione distracti in externis vagantur, adeoque nonnisi per externa, quorum sensu adhuc moventur, intra se revocari possunt. Et hæc rationes, sive hoc fundamento nituntur revelatio verbalis ac ceremoniæ, prerogative utique excellentissimæ atque saluberrimæ, is qui in circumstantiis quas diximus, inveniuntur.

Disquisitio hujus loci.

1. Quandoquidem Auctor in hypotheseos suæ explicatione fuit infelicissimus, & a præsidii plane nudus, uti hæctenus vidimus; manifestum est, in proposita ab ipso questione adhuc difficultatem omnem superesse, errore ejus manifeste satis prodito.

2. Quantum naturalismus Pireti heterodidascalix gradum attigerit, hic aperta ejus confessio prodit, ubi lumen & legem nature habet pro ipso Spiritu Jesu Christi, Christianos faciente & ad vitam æternam ducente, etsi literam evangelii ignorent. Id quod quam ἀγχαφορ fit & ἀντιγχαφορ, Dissertatione antecedenti demonstravi.

3. Ista Christi formatio, quam Auctor fingit, est formatio antichristi. Etenim natura nostra adeo corrupta

C

est,

est, ut ipsius *Φρόνημα* etiam in optimis moliminibus ob labem philautiæ & naturalis *ἀνορθοσύνη* sit ἕξθρα εἰς τὸν θεόν, inimicitia adversus Deum Rom. VIII, 7.

4. *Meritum Christi* & ejus effectus, qui in salvatione est, ad lumen & legem naturæ referre, nihil est aliud, quam crassum Neo-Pelagianismum quendam profiteri. Quod vero ipsum *Christi meritum* Auctori nostro fit vocabulum sensus evangelici plane expers, Dodecadis prioris dissertationibus ultimis demonstratum est. Conf. Dodec. post. Dissert. primam.

5. In reliquis allegati loci verbis nihil est, nisi cummulata ejusdem erroris confessio, cujus centrum hic est duplex: unum in eo, quod auctor *gentiles honestiores christianis veris*, per evangelium ex Deo renatis, æquiparat; alterum quod christianismi medium necessarium, *prædicationem evangelii*, ipsamque ejus animam, quæ in hausta ex eo *salutari Christi agnitione* consistit, pro re mere accessoria & accidentali habet.

Locus VI. §. XIII. p. 683. seqq.

Supereſt difficultas alia, que non omnino nulla videbitur. Etenim scriptura sacra 2 Theſſ. III, 2. monet, fidem non eſſe omnium; atqui nos tamen tradimus, divinum hoc fidei lumen in omnibus ineſſe. Præterea scriptura Rom. V, 1. aſſerit, fidem juſtificare eos, qui ipſam poſſident, imo & corda iſtorum purificare; Act. XV, 9. atqui conſtat tamen non omnes eſſe juſtificatos, neque puritatem cordis omnibus obtigiſſe. Reſpondeo, lumen fidei in omnibus eſt eo, quem diximus, ſenſu iſdemque nihilominus nullius eſt, ad neminem pertinet & nemo illud poſſidet unitive, præterquam qui in cordibus ſuis ad Deum, ipſum lumen, ſincere recurrunt: tantisper enim dum extra ſe vagantes, rebusque externis, carnalibus, ſenſibilibusque
occu-

occupati, impetum principii pravi, quo ad cordis distractionem perpetuo abripiuntur, secure sequuntur, thesaurum huius intra se non detegunt: ignari ac pauperes, licet thesaurus tantus vere intus adsit. Intus eras, & ego foris, agebat D. Augustinus. Mecum eras, & tecum non eram. Quid vero Scriptura sacra? illa certe idem docet, dicitque Act. XVII, 28. nos in Deo vivere, moveri (seu agere) & esse, dicit inquam Ps. CXXXIX, 7. quo ibo a spiritu tuo? quo fugiam a facie tua? eadem tradit Rom. I, 18, 19. gentiles veritatem (lumen, Deum, omnis charitatis principium) in se gerere, ita tamen, ut eam ibidem detineant, impediantque ne profiliat, & divinos radios diffundat, idque per injustitiam suam. Contra alibi Eph. II, 12. testatur, gentiles sine Deo fuisse in mundo, impiosque Deum labiis suis eloqui, Jer. XII, 2. qui tamen a cordibus [seu renibus] eorum procul abest. Nemo non videt ista facillime conciliari posse, pariterque id a nobis supra, cap. V. §. 4. & 5. ubi locus Augustini afferretur, ostensum fuit. Videlicet, Deus, lumen fidei, veritas increata, Verbum divinum, Spiritus bonus, a prima origine in anima existunt, ita ut hac vita durante vires suas nunquam non exercere conentur: adsunt animæ attonitæ sopor excutiatur: adsunt inquam, ac benigna voce summaque patientia animam invitant: denique hic adest sapientia æterna, exclamans in regionibus altissimis, omnibus locis ac facultatibus animarum nostrarum: adeste stulti, parvuli, disciplinæ vos traditæ; ad me recurre: ego vobis traditurus sum verba mea: ego timorem Domini vos docebo: ego Spiritum meum abunde vobis dabo &c. Prov. I. &c. Eadem tamen sapientia ibidem nondum adest, hoc est, non bene auditur, neque recepta a nobis est atque admissa, multo minus amplexibus bonisque desideriis nostris rite excepta: eo quod tot nuge vanitatesque pere-

grine obstrepentes tumultu gravissimo aures nostras obtundant. Immo cum vel maxime Deus fulgur suum vibrat, simulque nos per verba organorum suorum vocat, nos omnia adspersati refugimus, & veluti vi facta oblectamur pertinaciter tum Deo intus machinanti, propensionibusque, ad quas ipse nos trahit; tum organis vocique, quibus nos revocat ad nos ipsos, ad interiora nostra, in quibus ipse revera inest: namque nisi inesset, homo sane ineptus foret, qui vel minima rerum divinarum momenta intelligeret, utcumque ei diligenter illa exponerentur, ipseque ad earum studium operam omnem adhiberet: neque enim sine Deo magis ea cuperet, quam brutum aliquod divino sensu carens. Itaque non est, quod miremur, homines omnes fideles non esse, etiamsi lumen fidei in tenebris ipsorum luceat. *Joh. 1, 5.* perindeque nec omnes justificatos esse ac purificatos: eo quod divinum hoc lumen neminem justificet, purificet, fidelemque reddat, nisi quis illud admirat, recipiat, amplectatur, audiat ac sequatur. Hoc si fiat, operabitur illud, & mala omnia revera ejiciet. Tunc enim & intus residebit, simulque homo intra se morabitur. Sic lumen cum homine erit, homoque cum lumine, ex quo ille corruptioni suae omnibusque vanitatibus externis vere renunciatis, oculos & aures ad centrum suum, ubi lumen adest, retorserit, paratus illud audire ac sequi, etiam cum jactura & contentu rerum omnium. Atque ejusmodi fides omnium non est.

Disquisitionis hujus loci.

1. *Distinctio Auctoris inter fidei possessionem & detractionem utrumque non melior est illa pontificia inter fidem implicitam & explicitam, informem & formatam.* Fides enim, etiam imbecillior, est naturae relativae, quae, simul ac existit, sese refert & applicat ad objectum suum, Christum. Quod quae non praestat, non est fides, sed
non

non ens; tantum abest, ut sit thesaurus intra animum reconditus.

2. Augustinus loquitur de motibus gratiæ prævenientis, per verbum Dei excitatis, partim etiam de naturali conscientie stimulo, a Pelagianismo quovis adeo alienus, ut hic impugnatorem illo acriorem vix haberit unquam.

3. Loci Act. XVII, 18. vindicias dedi in Dissert. antecedenti. Locus vero Davidicus vindiciis non eget. Quis enim non videt, argumentationem illam, quæ a Dei omnipræsentia ad hypothesein Poiretianam ducitur, esse nullam? Et quid allegatio & abusus loci Rom. I, 18, 19. est aliud, nisi manifesta naturalismi, religionis Christianæ tectorio incrustati, confessio? Alia ista duo Scripturæ loca cum reliquis omnino optime conciliari possunt, facta distinctione inter usum & abusum luminis naturalis, seu inter statum gentilium humanum & brutum. Poiretiana vero eorundem conciliatio nihil est, nisi mera detorsio.

4. Et quanta speciatim non est depravatio loci e Proverbiis adducti? *Adeste stulti &c. h. e. ego vobis adsum & insum a prima origine vestra, Deus, lumen fidei, veritas increata, verbum divinum, Spiritus bonus, &c. Ad me recurrite &c. h. e. ego jam per ipsam nascendi fortem vos inhabito?* Item: non adsum h. e. non audior &c. Quænam hac ipsa major esse potest Scripturæ detorsio?

5. *Namque nisi inesset, homo sane ineptus foret &c.* Hoc argumentum habet formam hujus inepti dilemmatis: Deus aut jam tum per naturam cum gratiæ principio est in homine, aut homo est ineptus, qui vel minima rerum divinarum momenta intelligat. Datur enim hoc tertium: aut aptus redditur per gratiam prævenientem

& præparantem, quæ ad hominum animos excitandos verbi ministerio utitur.

6. Reliqua allegati loci, cum iis, quæ hæcenus dicta sunt, collata per se concidunt.

Locus VII. §. XIV.

Nonnulli fortasse clamabunt, hæc fanatica esse & enthusiasmicum sapere, quibus docetur lumen aliquod internum in hominibus omnibus inesse, esseque Deum ipsum; idem rerum divinarum æternarumque cognitione imbuere omnes, qui creaturis omnibus, omnique amore creaturarum & inprimis propria corruptione vacui, tacite in centrum intimumque anime penetrare descendunt. O tempora! tantam esse hominum nequitiam ac malignam cecitatem, ut Deum ex cordibus suis eicere velint, & data opera cum in actionibus tum in centro cogitationum suarum nolint superesse, perinde ac impius ille, de quo David ait, Psalm. XXXVI, 3, 4. quod lumen atque instructionem respuat, veritus ne peccatum suum inveniat. Diceret simia similes, speculam, in qua deformitatem suam conspiciat, frangenti, aut latroni, lucernam extinguenti, quæ crimina sua in oculos hominum exponeret. Quid vero respondebunt veritatibus, quas modo vidimus, & ipsius scripturæ verbis confirmavimus, quasque confessim iisdem porro confirmare pergemus.

Disquisitio hujus loci.

1. Hypothesis Poiræti non solum non est aliena ab objecto errore, seu falso principio, sed recta etiam via ducit ad Pelagianismum quendam novum, cumque manifeste fatis prodit, uti Dissert. antecedenti demonstratum est, & ex animadversione hæcenus data liquet. Aliud sane est, statuere lumen aliquod naturale in homine; aliud, illud pro ipso Deo & principio gratiæ habere, & inde

de universam hominis restitutionem ac salutem derivare.

2. Et hoc ipsum justissimum grandis erroris *εγκλημα* Auctor exclamatione & increpatione sua pathetica incrustat quidem, at nequaquam diluit.

3. Qui naturam *ἑ*iusque lumen intra se habent pro Deo & pro principio gratiæ, non minus sane, etsi longe speciosius, errant, quam illi, qui Deum ex animo suo quasi ejectum eunt. Ut enim hi supremi Numinis contemptum committunt, sic isti quandam idololatriæ speciem formant. A quibus præcipitiis evangelicus Dei cultor alienissimus est.

4. Ex his liquet, similia ista odiosissima, a *simia* & a *latrone* desumpta, hic esse dissimillima. *Ufus luminis fatui* non minus habet periculi, quam *veri luminis contemptus*. Auctor inconsulta unius extremi evitacione in alterum incidit.

5. Ultimis allegati loci verbis nihil inesse, quod responsione, seu discussione, egeat, ex hæctenus dictis liquet.

LOCUS VIII. §. XV.

*Ante omnia autem videamus, quam absurdi sint, qui talia obijciunt, aut potius, quam graviter ingenia eorum effascina-
verit Satanas, quandoquidem videm, qui præsentiam divinam in intimo animarum negant, docent tamen Deum necessario ratione essentiae suæ ubique, in ipsisque adeo rebus externis corporeisque, veluti in lapide, arbore aut cane, præsentem adesse. Opinionem istam, cujus veritatem alibi examinavimus, nunc quidem non urgemus, verum ut ad hominem argumentemur, quæro ex iis, anne Deus ratione essentiae suæ modo quodam brusco ac inefficaci, sine cogitatione & sine operatione, rebus sit*

fit præfens? id profecto nemo simpliciter adfirmandum putabit. Ergone Deus ita in rebus inanimatis est, ut ibidem cogitationes, lumen & amorem suum producat? An inquam ista in lapide, in arbore, in bestia efformat? Quod si respondeant affirmando (forte enim nonnulli usque adeo absurdi erunt) quidni ergo idem efficeret in homine, id quod nos affirmamus? At fortasse dicent, Deum ita in rebus corporeis non operari, quanquam in isdem præfens sit, sic tamen, ut nonnisi convenienter naturæ ac capacitati rerum harum ibidem agat. Quibus positis, quid causæ erit, quamobrem Deum, quem essentia sua in homine, & quidem in anima præsentem esse utique concedunt, negent in eadem modo naturæ atque capacitati animæ convenienti agere atque operari? Atqui certe anima capax est intelligentiæ, aptaque nata quæ Deum cognoscat & amet, quæ cum ipso commercium habeat, quæ divina lumina, impressionesque & inspirationes ejus audiat ac recipiat. Ergo quid obstabit, quo minus Deus, quem in anima esse negare non possunt, ibidem naturæ ejus facultatibusque convenienter agat? Quid obstabit, quo minus, dum in ea adest, intelligentiam sic illuminet, ut ipsum cognoscat, voluntatemque ad sui amorem moveat atque impellat?

Disquisitio hujus loci.

1. Locus hic in fronte gerit convicium, viro docto & pio indignum, quo malam suam causam non ornat, sed onerat auctor.

2. Argumentatio ista ad hominem, ab omnipræsentia Dei desumpta, nullius est momenti. Nec enim omnipræsentia materiali & tam crasso modo concipienda est, ut hic dissentientibus tribuit Auctor; tantum abest, ut aliquis Deo modum præsentia per cogitationes, lumenque & amorem in rebus inanimatis tribuat, quem is ne quidem

quidem in ipsis hominibus, extra gratiæ ordinem adhuc positus, exferit.

3. Falsum, & in specie Pelagianum ac Socinianum est, dicere, animam jam tum in ipso statu naturali (de quo hic sermo est) capacem esse intelligentiæ (nimirum spiritualis & salutaris, de qua itidem sermo est) aptamque natam, quæ Deum cognoscat & amet, & quæ cum ipso commercium habeat &c. Hoc enim est Paulo in faciem contradicere, quando is gravissime negat, hominem animale percipere & cognoscere ea, quæ Spiritus Dei sunt. 1 Cor. II, 14. &c.

4. Atque ita cum medio isto termino spiritualis animæ capacitatis concidit etiam auctoris conclusio, seu applicatio, a præsentia generalissima, & pro natura immensi spiritus, captum omnem superante, ad commercium speciale facta. Ineptæ potius sunt interrogatiunculæ: *quid obstat? quid obstat?* Ingens enim labis originalis moles *obstat*; sanctitas Dei purissima *obstat* quam gravissime, quo minus Deus cum peccatore, qui per evangelium nondum ad ordinem salutis adductus est, e gratiæ principio tantæ amicitæ commercium ineat.

LOCUS IX. §. XVI.

Certe, Deus aut otiosus est, ubi præsens est; aut vero ibidem operatur contra naturam facultatesque rerum, in quibus est, aut in eis agit, dum illæ resistunt atque inhabiles sunt; aut denique agere in eis desinit, neque quippiam in eis operatur propter ineptas earum habitudines. Si quis primum dicit aut secundum, is nugabitur impieque ineptici. Qui tertium, is aut plura nobis largietur, quam volebamus, aut certe tantundem dabit: nos enim dicimus, utut in anima præsens sit, lumen tamen amoremque suum eidem unitive fruendum

D

NON

non dare, quamdiu illa suis distractionibus propriaque activitate facultatum corruptarum ei resistet, licet interea sic in ea operetur, ut eam appellet inclinetque, operamque det, ut illic undique admittatur. Quodsi, quod quarto loco attulimus, anime inhabilitas & distractiones vane impediunt, quo minus Deus in anima operetur pro ejus capacitate, hoc est, pro modo quo Deum inter atque animam commercium intercedere potest: ergo alia ratio erit, si inhabilitas ea tollatur. Ergo si anima a propriis tenebris figmentisque suis considerandis, ab activitate proprie mentis, ab amoribus suis, omnibusque, quibus adhaerescit, quaeque Deus non sunt, studia sua revocet: incipiatque in se ita quiescere, ut nihil peregrini admittat, ad Deum solum interim in centro suo aspirans cum desiderio divinas ejus emanationes ibidem recipiendi, Deus utique non potest, quin ibidem & illucescat & doceat, amoremque suum in ea producat atque omnia bona divina in eandem effundat. Quae si ita non essent, consequens esset ut diceretur, etiamsi anima inhabilis non foret, Deum tamen in eadem non agere quia Deum, sed otiosum saltem in ea adesse, ad instar trunci inanimati, aut omnino in ea praesentem non esse. Quorum alterum impium est, alterum vero a doctrina eorum, qui dicunt Deum in omnibus rebus ratione essentiae suae praesentem esse, alienum.

Disquisitio hujus loci.

1. Deus nec otiosus est, ubi praesens est; nec ibidem operatur contra naturam & facultates rerum, in quibus est.

2. In tertio isto agendi modo Auctor per sophisma petiti principii sui confundit *lumen naturae*, & operandi modum plane naturalem, cum ipso Deo, tanquam ex oeconomia gratiae jam tum praesenti, ejusque operatione, gratia

gratia & evangelio plena. Admisso autem hoc sophismate in logogripho suo sibi placet, persuasus nodum istum esse insolubilem. Et hæc ipsa notio confusio conjuncta est cum illa, qua repugnantiam, qua ipsum naturale lumen repellitur, non distinguit a repugnantia, evangelio & gratiæ proprie sic dictæ opposita.

3. Secundum modum quartum ad Deum in centro suo naturali (de quo sermo est) adspirare, est per quandam idololatriæ speciem naturam pro Deo habere, & imaginaria emanationum ejusdem effusione & receptione deludi.

4. Quæ cum ita sint, consequens Auctoris dilematicum per se concidit. Nec enim anima eam habet habilitatem ad commercium cum Deo, quam is ipsi tribuit, & Deus tamen in ipsam potest agere, etsi in ea secundum Poiretianam hypothesein natura præsens non sit præsentia tali, quæ ad oeconomiam gratiæ pertinet.

LOCUS X. §. XVII.

Diabolus equidem non repugnat, quo minus Deus in anima præsens agnoscat, nec egre fert de modo præsentia hujus varie disceptari, modo ne de ea præsentia, quæ omnium verissima est, mentio fiat: Itaque dicant licet, Deum in anima præsentem adesse vel per substantiam suam, vel necessario, vel instar spatii animam in se continentis, vel per miraculum, vel per dona operationesque peculiare, quæ præterierint, deinceps non amplius expectande: hæc omnia enim diabolicum ejus imperium non tam labefactant, quam firmant. At si quis verissimum divinæ præsentia modum asserat, dicatque, Deum in animæ centro adesse, indeque in animam cum sui ipsius ac rerum creaturarum renunciatione ad ipsum conversam cogniti-

onis sua lumina effundere, hoc Satanam dolore afficit, qui portam ita aperiri videt, qua homines e servitute sua, hoc est, ab elemento corruptionis, cui renunciandum est, liberi exire possint. Itaque doctrinam hanc Enthusiasmi ream faciet: etiam si id nominis multo magis conveniat omnibus, qui praesentiam Dei essentialem in omnibus ac singulis, in ipsisque rebus corporeis, agnoscunt.

Disquisitione hujus loci.

1. Diabolum ferre posse nudam de Dei praesentia speculationem, ac impugnare eum praesentiae divinae modum, qui ejus imperium labefactat, per se & in thesi verum est. Sed hoc ipsum nihil juvat Poiretum, qui verae thesios falsam facit applicationem, eum praesentiae & operationis modum, qui plane imaginarius est, pro vero habens. Certe enim diabolus falso creditum hunc praesentiae & operationis modum, quo natura habetur pro gratia, & pro Deo ipso, ferre potest quam lubentissime; ut qui imperium ipsius non solum non labefactat, sed regni etiam divini coloribus exornat.

2. Sunt itaque haec duo extrema: ex una parte, inani speculatione, ex altera falsa persuasionem de praesentia & operatione divina decipi. In quorum medio consistit veritas de eo praesentiae & operationis divinae modo, qui oeconomiae gratiae conformis est, & ab utroque isto extremo abducit.

3. Atque ita Auctor uti enthusiasmi notam ipse nequaquam effugit, sic eandem sententiae evangelicae perperam tribuit.

LOCUS XI. §. XVIII.

Enthusiasta autem (siquidem tantis animis hanc vocem urgent

urgent, aut ejus objectione insultant: atqui vocis expressio tanti certe non est, modo ne falsa ei cogitatio respondeat, alii veri sunt, alii falsi. Enthusiaste veri primo quidem sunt [modo quodam generali] homines omnes & singuli, in quorum animabus ipsa divinitas, non quidem ex necessitate essentia, verum ex arbitrio voluntatis suæ, præfens adest. Quisquis hac ratione Enthusiasta non est, is aut diabolus sit oportet, aut damnatus: siquidem inter creaturas spirituales præter has duas nulle sunt, quæ Deum in se non gerant, licet & harum fundus atq; natura inclinationem, quæ ad lumen felicitatemque adspirant, retinuerint, quam nullo tempore deponent, quippe quum Dei habitatio eandem in eis impressam reliquerit, quando eas creavit, & divinis suis conatibus ibidem præfens adsuit. Verum quandoquidem immortalis ea inclinatio cum sui ipsius studio damnabili, cum viribus propriis, proprioque amore conjuncta existit; hinc divinum lumen nunquam attingent: sed per adspirationem hanc fundi facultatumque actuosarum nunquam intermerituras, quibus tamen Deus, Auctor luminis ac boni, sese non rejunget, æternum torquebuntur. Utrum objectatores inveniuntur, qui in his nomen suum profiteri malint, quam Enthusiaste audire, aut Deum intra se præsentem profiteri, equidem haud ita scio. D. Augustinus certe nihil hic extimescebat, quando Deo suo ingeminabat: Mecum eras: INTUS eras: & profecto vix illis, qui ad eum modum Enthusiaste non sunt, quique ita penitissime a Deo separati jam sunt, ut eum intra se præsentem & cum adspirationibus intelligentiæ ac cordium suorum cooperantem non amplius gerant.

Disquisitio hujus loci.

1. Si Deus non ex necessitate essentiæ, sed ex arbitrio voluntatis suæ animæ præfens est, Auctor ipse destruit

fruit argumentum suum, quod paulo ante a praesentia divina desumptum usurpavit, et si κατ' ἀνθρώπων.

2. In animabus ipsam divinitatem eo, quem Poiretus comminiscitur, modo praesentem esse, hic sine fundamento supponitur, tanquam jam datum, quod tamen haecenus negatum est. Atque ita simul concidit Enthusiasmus Poireti, isti divinitatis praesentiae & operationi superstructus.

3. Argumentum illud disjunctivum: *quisquis hac ratione entusiastus non est, is aut diabolus sit oportet, aut damnatus*, nullius plane est roboris. Evoluta enim vocis, *damnatus*, æquivocatione, aut ultimum membrum conceditur, scilicet hominem natura vivere in statu damnabili, qui jam aliquod exitii æterni initium in se habeat; aut negatur, si vocem *damnatus* velis intelligere de damnationis & exitii consummatione. Et hac adhibita negatione datur quartum, scilicet nec est entusiastus, nec diabolus, nec damnatus, sed homo status medii, uti entusiastus Poiretiani expertus, sic etiam a sorte diabolorum & damnatorum admodum diversus, & objectum oeconomiae gratiae, cujus capax non est diabolus, & cujus terminum homines damnati sua culpa præterire siverunt.

4. Atque ita potest aliquis Anti Poiretianus esse objectator, qui tamen æque a negatione Dei intra se praesentis, nimirum secundum oeconomiam gratiae, quam ab entusiasmo illo naturali & falso credito alienus est.

5. Augustini mens jam supra fuit exposita & vindicata. Deus ante ipsius conversionem intus erat non per modum naturalis implantationis, sed evangelicæ opera-

perationis, seu gratiæ prævenientis, per vocem legis & evangelii motus ipsi bonos inspirantis.

6. Præceptum sane est fulmen, quod in eos, qui enthusiastæ esse nolunt, tanquam in illos, qui penitus a Deo separati sint, vibratur. Datur etiam tertium in statu evangelicorum christianorum, non minus ab hac separatione, quam enthusiastica illa cum Deo conjunctione, omnino falso credita, sejunctorum.

Locus XII. §. ibid.

Deinde alii sunt Enthusiastæ boni, qui ingressionibus divini luminis, in tenebris suis illucescentis, rite obsecuti, tenebras suas feliciter dissipatas vident, Deum ipsum cognoscunt, eumque & amorem ejus possident, quibus instruuntur ac diriguntur. Tales fuerunt superioribus seculis Sancti omnes, puta Patriarchæ, fidelesque sub lege naturæ, tum sub lege Moïsis Judæi fideles, itemque veri Christiani Ecclesiæ primitivæ, qui habebant Spiritum S. unctionemque ex alto: verbo, tales utique & omni memoria esse debuerunt, quotquot servari debebant. Quis vero ita meticulosus erit, ut tantis bonis renunciaturus sit, ne scilicet Enthusiasta vel fanaticus a profanis mentibus habeatur? Næ uliter longe animatus erat S. Ignatius, incomparabilis ille Dei & amator & martyr, qui in magno honore ponebat titulum atque cognomen THEOPHORI, quem epistolis ejus præfixum legimus: Ἰγνάτιος ὁ καὶ Θεοφάνης, Ignatius Theophorus, seu Ignatius Deum gerens in corde; O Deus bone, quam parum usitata hodie atque parum cognita sunt verba illa hominibus nostris! non magis sane atque Majestata tua immensa, cujus cognitio ab usu eorum penitus jam recessit! Hæc omnia jam fanaticorum sunt scilicet, atque ad Enthusiasmum pertinent! Sed beatos illos, quibus datum est En-

thu-

thufias tas esse ejus generis! Namque o bonum vere infinitum, quisquis te possidet, cætera omnia & ineptos illos sermones hominum terrestrium tam infeliciter cæcutientium facile ridebit.

Disquisitionio hujus loci.

1. Fideles, quotquot omni memoria exstiterunt, *enthufias tas* vocare, audacior est hujus vocabuli usus. Istorum vero illuminationem haud obscure ad infinitum illud, quale Auctor fingit, gratiæ principium referre, est gratiam habere pro natura, quemadmodum per enthufiasmum illum, antecedenti loco propugnatum, natura habetur pro gratia.

2. Aliud est, a profanis mentibus falso haberi pro enthufias ta ac fanatico, & hujus scommatis metu fummis bonis renuntiare: aliud abhorreere ab enthufiasmo Poiretiano. Ab hoc enim alienissimi fuerunt illi etiam, quos pietissimi scommate notatos lingua ἀντικειμένων maledica etiam enthufiasmi & fanaticiimi criminatione oneravit.

3. Et hi ipsi, quemadmodum in universum omnes veri nominis christiani, cum Ignatio sunt θεοφέροι, qui Deum gerunt in corde, etsi, uti jam dictum est, nihil habent commercii cum naturalissimo illo, quem Poiretus enthufiasmi nomine exornat. Quibus observatis reliqua allegati loci ad εἰρομαχίαν recidunt.

4. Ea, quæ Auctor deinceps de iis tradit, qui superficieras & nude literales imaginationis & rationis suæ ideas de rebus divinis pro ipsis rebus, ac ipsarum veritatum, possessione venditant, huc non pertinent, ideoque nec transscripta sunt. Ea enim a veritate aberratio non magis probanda est, quam Poiretiana illa.

la. Illa vero, quæ sub §. XVIII. finem de enthusiasmo τῶν μεταφυσικῶν metaphysico subjungit, non observavit vir doctissimus, in se ac Burignoniã suam quam maxime convenire.

5. Quæ §. XIX. traduntur, bene se haberent, nisi in illis operatio Dei mediata cum immediata confunderetur, & omnia fere ad hanc referrentur. Et hanc aberrationem notare, non est *inventum satanicum*, uti Auctor existimat, sed officium rectius sentientium evangelicum.

LOCUS XIII. §. XX.

Nonnulli forte usque eo difficiles & morosi erunt, ut ipsi nec tam manifesta documenta satisfactioni, nisi pariter videant sacras paginas nobiscum & sentire & loqui passimque inculcare, Deum, ut hominem repararet, in anima exoriri, ibidemque ceu lumen, lumen inquam fidei, Doctorem veritatis & omnis boni fontem adesse. Itaque sequentia scripturæ dicta observari velim. Moses Israelitis viam demonstraturus, qua in Dei gratiam redeant ac salute potiantur, eos intra se vocat, docerque principium fontemque, unde fides, divinus amor, viresque ad præcepta Dei observanda necessarie fluant, in ipsis adesse, ipsos eidem libere posse & adherere & non abhorere: quæcunque vero a se adhuc dicta fuerant, eum scopum habuisse, ut eos intra se reduceret. Proposui, inquit *Deut. XXX.* vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas & posteritas tua, amando Deum Dominum tuum, & voci ipsius obtemperando eique adherendo. Mandatum hoc non est supra te, nec procul positum - siquidem verbum hoc [*hæc res*] proxime juxta te est valde, in ore & corde tuo, ut illud facias. *Quibus verbis significat, in corde Is-*

E

raeli-

taclitarum adesse lumen divinum, (id quod pariter ore testari debebunt) idque cognitionem amoremque Dei iis exponere atque inspirare, ex eoque divinam virtutem emanare, cui si adhererent, facile omnia exsequantur. D. Paulus docet, principium hoc virtutis amorisque divini, quod Moses in corde adesse dicit, lumen esse fidei interne, ad quam homines verbis externis Evangelii vocabat Apostolus: Postquam enim verba Moysi attulerat, subjungit Rom. X, 8. Hoc est verbum fidei, quod annunciamus. Etenim Paulus Christum annuntiabat: atqui Christus verbum est lumenque divinum, animas quidem nutriendum atque illuminans, ex quo ille occupationibus carnalibus missis Deo aures dare volent: si autem nolint, mediis in tenebris ipsarum idem manet tamen, at tenebræ eam minime vident; uti D. Johannes verbis observat Jo. I, 1. &c. vere aureis: In verbo, quod erat Deus, erat vita; & vita erat lux hominum: hæc lux lucet in tenebris: at tenebræ non comprehenderunt eam. Hæc lux (verbum divinum) erat vera lux illuminans omnem hominem venientem in mundum. Erat (hoc lumen) in mundo, & mundus factus est per ipsum: at mundus ipsum non cognovit. Venit in propria (manifestavit se intus in anima, hic enim vere locus est, ejus proprius) at sui (hoc est anima per & propter illud creata, quasque de novo creare volebat) illud non admiserunt. Quotquot autem illud admiserunt, iis potestatem dedit, ut Filii Dei fierent: & hi credunt, seu fidem habent, in nomen ipsius, neque nati sunt ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate hominis, (non adherent amplius nativitati veteri, affectionibus carnalibus, neque operationibus rationis proprie humane) sed nati sunt ex Deo, cui sese in fundo cordis tradiderunt, qui ipsos ibidem immutavit atque regeneravit. Et hic quidem nova illa nativitas, hic creatio illa altera

tera

tera expectanda est, quam Deus hic præsens lumine suo in tenebras nostras effuso ibidem operatur. Magnifice eam describit Paulus 2 Cor. IV, 6. inquit: Deus, qui dixit, ut lumen oriretur ex tenebris, idem ille in cordibus nostris illuxit. *Que verba quicquid diximus breviter & aperte comprehendunt, ostenduntque, Deum creatorem, eundemque & lumen hoc in corde hominis tenebroso lucens, ut hominem denuo creet & a lapsu suo reparat. Hic eum David querebat mediis in tenebris atque silentio animæ intra se collectus: Benedicam Domino, qui mihi sic consulit, ut noctu (in tenebris mentis) RENES mei (cogitationes meæ intus intra me) instruant me Psalm. XVI, 7. COR meum dicit mihi exte: Quare faciem meam. Psalm. XXVII, 3. Ibidem eum querebat Esaias, Isai. XXVI, 9. Anima mea desideravit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordiis meis mane vigilabo ad te. Idem & impios eodem invitans Dei nomine inclamat: Redite, prævaricatores, ad cor. Isai. XLVI, 8. Paulus ait Christum habitare in CORDIBUS per lumen FIDEI Eph. III, 17. Salomon, qui eum ibidem invenerat, hortatur ut observemus cor, tanquam fontem vitæ, diligenterque caveamus, ne qua intra illud recipiamus, quibus lumen hoc divinaque hæc vita exstinguantur, qualia sunt affectiones carnales: Filii, inquit Prov. IV, 23. omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit, sive ex eo oritur vitæ fons, hoc est, ipse Deus. Idemque rex sapientissimus Prov. XX, 27 jubet cor contrahi veluti locum, unde Deus lumen divinum effundat, Spiritus hominis LAMPAS est Domini, abditissima quæque intus penetrans. Diæta alia innumera, quæ veritatem eandem comprobant, nunc præterimus. Quotquot dicunt, legem Dei cordibus impressam esse, eodem pertinent; etenim Lex Dei, divinum lumen, ipse Deus in rei substantia non differunt.*

ferunt. Sic quotiescunque Christus dicitur Lux mundi, lux hominum, aut simpliciter lumen appellatur, idem docetur; illi enim nomen hoc competit eo quod oritur in corde (ut Petrus ait 2 Petr. I, 19.) & oculos intellectus illuminat; unde & jam inde a prima mundi origine animas ad lumen suum, quod in intimis earum effundit, vocavit. Hoc ipse nobis indigitat in illustri loco, quem alias varie interpretantur: ubi Judæis Jo. VIII, 25. querentibus, tu quis es? responder, principio & nunc loquens; docens, se eum esse, qui in corde hominis a principio locutus sit, ut divinum ei lumen ostenderet, eumque a tenebris revocaret; imo & Adamum eo tempore ab interna voce sua nimio pere distractum, foris quoque compellasse: eundemque & nunc hominibus ea de causa, eodemque sine loqui.

Disquisitio hujus loci.

1. Quandoquidem Auctor noster sapere solet sine Scriptura sacra, parum abest, quin hic miretur illos, qui negant, sibi in rebus christianæ religionis satisfieri, nisi videant, istius dogmata sub auctoritate Scripturæ proponi. Quorum imbecillitati, quam supponit, consulurus, quasi ex abundanti se convertit ad colligenda Scripturæ sacræ testimonia. In quibus quid habeat præsidii pro hypothesis suis, nunc dispiciemus.

2. Ad locum Mosaicum, qui agmen hic ducit, quod attinet, non est quæstio, an in corde Israelitarum adsuerit lumen divinum, quale illud ratione indolis ac effectus Auctor describit, sed utrum illud in ipsis fuerit natura, per ipsam nativitatem; an vero per subsidium revelationis & per ministerium revelatæ veritatis? Oraculum Mosis non illud, sed hoc probat; utpote conjunctum cum ipsius Mosis ministerio, quo, ut de officio reliquorum

rum doctorum nihil dicam, is inde ab egressu Israelitarum jam in quadragesimum usque annum functus fuerat.

3. Ex his Mosaici loci vindiciis sua etiam integritas loco Paulino constat. In Actis & in singulis Pauli & reliquorum Apostolorum epistolis nullum plane est vestigium, Apostolos, ut hic supponit Poiretus, externis Evangelii verbis homines ad lumen fidei internum, tanquam jam natura insitum, vocasse. E contrario omnia, ut Dissert. antecedenti demonstratum est, eo tendunt, ut evincant, hominem natura plane esse emortuum ad omne bonum, esse meras tenebras in spiritualibus, uti virtute, sic etiam omni lumine vere spirituali & supernaturali penitus destitutum; atque ita hominem non revocandum esse ad *lumen fidei jam insitum*, sed egere *regeneratione*, qua, tanquam nova creatione quadam, *fides in ipso accendatur*. Nec loco Joannis Auctorem quidquam lucrari, patet ex ejusdem vindiciis Dissert. antecedenti datis.

4. Loci Paulini ex 2 Cor. IV, 6. allegati manifesta est detorsio. Deus enim cordi Pauli non illuxit per *lumen* aliquod jam *insitum* & tantum exsuscitatum, sed per *lumen* ex verbo Evangelii, quod ipsi Christus partim *ἀντοπροσώπως* in via Damascena, partim per Ananiam annuntiaverat, *illatum & infusum*.

5. Locus Davidis prior Psal. XVI, 7. nihil habet de lumine gratiæ jam tum per naturam insito; uti nec posterior, quemadmodum unusquisque, a Poiretianiæ hypotheseos præjudicio vacuus, animadvertit. Et quomodo Auctor pro ista tuenda loca quærere potuit in Psalmis, in quibus tam copiosum habetur encomium

verbi non innati, sed revelati in Scriptura sacra? Ubi-
nam in Psalmo XIX. & CXIX. ubi David totus est in
revelati verbi encomiis, vel minimum est vestigium hy-
potheficos Poiretiana?

6. Uti in reliquorum, sic etiam in Jefaianorum
locorum interpretatione nihil est, nisi petitio principii.
Nam ecclesia evangelica nequaquam negat, quod Jefa-
ias cum reliquis scriptoribus θεοπνευστοῖς adfirmat, sed
tantum negat, & quidem ipsa Scriptura præeunte, ta-
lia jam tum per ipsam naturam esse in homine.

7. Et quanta non est ἀσολλογισία, viro docto indi-
gna, ex verbis Pauli Eph. III. ita argumentari: Christus
habitat in cordibus per lumen fidei; ergo id lumen E-
phesii jam tum natura in se habuerunt. Contrarium
ex ipsa hac epistola passim patescere, vel tirones her-
meneuticæ sacrae viderint.

8. De locis Salomonis videatur animadversio, pau-
lo ante numero sexto data.

9. De iis, quæ Auctor sub allegati loci finem de a-
liis Scripturæ dictis tradit, ex animadversione hætenus
data facile potest judicari. Et quamvis locum Joanne-
um cum Poireto non satis commode vertas: *principio &*
nunc loquens, tamen inde nequaquam sequitur, quod
is intendit. Locutus enim est Christus non *in homini-*
bus ex illis ipsis, seu e principio quodam gratiæ ipsis per
ipsam naturam jam infuso, sed *ad homines*, e principio
gratiæ, extra ipsos posito, & illis per evangelium demum
inferendo.

10. Hæc hætenus de Neo-Pelagianismo quodam
Poireti in eo, quod naturam pro gratia habet. Idem
fere argumentum profequitur c. XIII. de *statu gentium*
salva-

salvatorum sub lege naturæ. Quæ ejus doctrina quia cum ea, quæ hac & antecedenti Dissertatione examinata est, maxima ex parte convenit, peculiarem disquisitionem non requirit. Sufficiant itaque, ut de ea dextre judicari possit, sequentia monita.

OBSERVATIONES in Oecon. L. III. c. XIII. de statu genti- licium salvatorum sub lege naturæ.

§. I. Quæcunque gentes per orbem dispersæ habuerunt, partim ex adminiculo antiquissimæ traditionis Noachicæ, partim e subsidio commercii cum Judæis, aut ex fama religionis Judaicæ, vel etiam ex oeconomia Dei apud nonnullos plane extraordinaria, ea omnia Poi-retus refert ad statum ipsarum naturalem, & ad ipsam naturam, hac ratione cum Pelagianis & Socinianis naturæ vires & sortem in præjudicium gratiæ evehens.

§. II. In encomiis quorundam philosophorum auctor clarissimus nimius est, istos pro *viris purissimis, sanctissimis, generosissimis, ac vel maxime divinis, immo pro iis habens, ad quos vix hodie medios inter Christianos accedant ulli*: addens: *Anno profecto illos, immo & veneror in Christo propter Divinum verbum, cui in cordibus suis obediebant, peritura omnia contemnendo.* Quid? quod sibi ipsi beatissimam hominum istorum sortem exoptat, quando mox ita pergit: *Optarem iisdem perfectionibus ac virtutibus christienis indutus esse, quibus illi operationibus Spiritus Dei se committentes, a quo & ad tantam puritatem sunt evekti, neque dubito, futurum esse, quando Christus appariturus est, ut illi una cum eo in gloria compareant.* Et de Diogene secundum Epictetum affirmat, ipsum *vite adeo sanctæ exemplar præ-*
buisse,

buisse, ut non facile invenias, quod ad vitam Christi propius accedat, ipsum cum ultimorum temporum S. Francisco comparans.

§. III. Non vero aliud effusissimi hujus encomii habuit fundamentum Auctor, quam illud, quod in prædicatis gentilium istorum virtutibus & apophthegmatis ipse quærit. Et ad apophthegmata quidem rediisse plerique, ita ut ex iis etiam de vita philosophorum maxima ex parte fuerit judicatum, non nesciunt historia philosophicæ periti. Verum enim vero quantopere ipsa indoles & status animi ab istis per apophthegmata scite & sapienter dictis apud plerosque abhorruerit, immo quod iste cum hisce nequaquam fuerit ἀσύστατος, vel solius CICERONIS exemplum ostendit. Quod si enim hunc ipsum e præclaris ipsius effatis, quibus scripta ipsius philosophica abundant, dijudicare volueris, habebis exemplar virtutum, quod secundum Poiretianum typum est incomparabile. At si vitam ejus ac mores animique statum ex iis characteribus, quos scripta ejus partim eadem, partim alia, conspicuos faciunt, paulo curatius inspexeris, deprehendes hominem mente vanissimum, ab interno Dei cultu & a vero virtutum exercitio plane alienum, inprimis vero mancipium ambitionis inferrimum. Atque ita de eo omnino usurpari poterit tritum illud, Poireto tantopere invisum: *virtutes gentilium fuisse splendida peccata.* Et quis dubitaret, hoc ipsum de multis etiam aliis, & ex parte de iis etiam, in quorum elogis tam effusus est Auctor, æque valere?

§. IV. Quantis sordibus philosophia Pythagoræorum, Platoniorum & Stoicorum moralis scaturit; quantis laboraverit morbis; & quam plumbeum sensum sæpe

sæpe aurea philosophorum verba habeant, periti non sciunt. Ipse ego pro tenuitate mea id detexi in *medicina mentis* Part. I. quæ de historia philosophica agit. Et hæc ipsa observatio lectori esse potest instar regulæ hermeneuticæ in dijudicandis iis, quæ a Poireto in medicum producta sunt.

§. V. Immo fac, doctrinam gentilium quorundam moralem fuisse purissimam; quid tum? Sic enim nihil fuisset, nisi mera lex; evangelii de & in Christo plane expers. Cui quod Poiretus viam tribuit ad salutem æternam, unus est e præcipuis ipsius erroribus. Et hic in ipso eo est exstantior, quo majores fuere viæ istius moralis defectus in paganis, ab ipso nequaquam agniti.

§. VI. Ipsum vero Evangelium a Poireto tantum pro re secundaria & accessoria, quæ salva salute abesse & adesse potuerit, haberi, manifestum de novo est ex hoc ipso capite. Etenim evangelii defectum in adeunda salute is parum, immo nihil curat. Nam salutis essentia §. IV. ab ipso expresse in eo ponitur, ut *homo Deum amet ac motibus ejus internis se tradat*, motibus scilicet ab ipso naturali lumine in ipso excitatis. Quid hoc est aliud, quam salutem æternam ipsi etiam legi naturæ adscribere? Conf. §. XI. ubi *ignorationem evangelii*, tanquam rei leviculæ, vocat *ignorationem historicarum quarundam circumstantiarum*. Quando autem supposititia illa de evangelio oracula, quæ falso credita Sibyllarum carmina una cum quarto libro Esdræ habent, §. V. pro genuinis accipit, gentibus tribuit evangelium, quod non habuerunt.

§. VII. Nec prætereundum hic est, quod objectionem de *immortalitate animarum*, a gentilibus passim in du-

F

bium

bium vocata, §. IX. ita solvat, ut neget, eam salutis ipsorum obtulisse, addens, *Deum, quando suos purificat, sensum Dei adtempus in iis suppressere.*

§. VIII. Hæc sufficiant ad dijudicationem c. XIII. de statu gentilium. Quibus hoc denique monitum subiungo: Esse hæc duo extrema, ex una parte gentiles simpliciter damnare; ex altera, ipsis salutem ad ipsius naturæ corruptæ instinctum ductumque cum Poireto tribuere. In quorum extremorum medio mihi hæc placet veritas: omni tempore gentiles quosdam fuisse salvatos, non vero tanquam gentiles & evangelii de Christo expertes, sed ejus participes factos, vel per traditionis, vel per commercii viam & famæ adminiculum, aut per revelationem Dei extraordinariam.

§. IX. Ceterum conferenda hic sunt, quæ Auctor L. IV. c. I. §. IV. V. p. 47. de *benedictione naturæ* tradit, ubi confuso naturæ & gratiæ regno itidem, quæ naturalia sunt, pro supernaturalibus habet.

OBSERVATIONES

in caput I. Libri V. p. 325. seqqy.

§. I. Hoc caput inscribitur: *de interiori operatione Dei contra heresin Pelagianam.* Cujus cum delineationem aliquam fecisset Auctor, §. V. eidem hoc subjungit epiphonema: *Vides hic substantiam hereseos Pelagianæ, quæ omnium, quas satanæ officina unquam prodidit, brutissima, stultissima, atque omnium maxime exitialis est. x. τ. λ.* Immo §. VII. hæc est summa: *Pelagianismum esse atheismi genus subtilissimum, & omnium maxime exitiale.* Ipsa vero tractatio sub capitis finem inter alia his concluditur verbis: *Deus*
me

me ita ab hac heresi abalienavit, ut nihil eque abominer, quam hæresin hanc execrabilem, sine qua malim apud inferos esse, quam cum illa cælos habitare, certus, me apud inferos sine ea Deum in corde meo operantem retinere posse, quod calorum vicem mihi redderet: cum in cælis cum ea constitutus, non possem non ex iis deturbari instar demonis, licet inter Cherubinos & Seraphinos dispositus fuisssem. Hæresis hæc ipso diabolo est execrabilior, qui etiamsi corpus nostrum teneret, per se tamen nobis nocere, aut exitium nobis conciliare, non potest, uti quidem faciet hæc hæresis omnibus iis, quorum animam tempore mortis occupatam tenebit. Execrentur eam omnes creaturæ, neque de ea mecum cogitent, nisi cum horrore ossium medullas penetrante.

§. II. Quæ cum ita sint, multis videri posset paradoxum esse, immo contradictorium, unum eundemque auctorem in eodem libro tanta cum severitate impugnare Pelagianam hæresin, & eidem tamen ipsum addictum esse, & ejusmodi naturalismum propugnare, in quo revera Neo-Pelagianismus aliquis quasi sit redivivus. Quod si inconsultos Poireti admiratores hic audias judices, illi pleno ore ac impotenti voce cavillationis arguent illos, quotquot naturalismum aliquem, qui quidquam cum Pelagiana hæresi commune habeat, a Poireto statui & stabiliri ac orbi christiani obrudi, dicunt.

§. III. Verum enim vero Poiretiana hæc Pelagianæ hæresicos infectatio nequaquam est *arbitrar* cum naturalismo illo, quem Poiretum fovere ac propugnare, & quem novum aliquem Pelagianismum continere, demonstratum est. Et hanc ipsam demonstrationem, quam præter alia præcedens dissertatio cum præsentis hæc habet, esse liquidissimam, lectores omnes, quotquot attentam

& docilem mentem mihi commendarunt, fatebuntur, quod plane confido.

§. IV. Impugnat Poiretus hæresin Pelagianam, in quantum illa negat præstantiam imaginis divinæ & status innocentie in protoplastis, statui isti nihil aut parum tribuens, in quo is ab hodierno hominum omnium statu naturali diversus fuerit. Hanc Pelagii & Pelagianorum hypothesein pestilentissimam, tanquam *πρωτων* aliorum errorum *ψευδος* Poiretus recte negat ac destruit, recteque it destructum noxia istius consecraria de peccato, quasi illud sit res levicula; & de gratia, quasi illa revelationis adminiculo absolvatur; & de statu restitutionis, quasi is sit facillimus, & sine interiore operatione Dei in viribus hominis naturalibus positus. Hæc, & quæ his cognata sunt, Poiretus recte negat ac destruit.

§. V. Inde vero non sequitur, illum ipsum ab omni naturalismo alienum esse. Contrarium in posterioribus differentiationibus & in aliis etiam vidimus. Et ex his arbitrator, ad cujusvis attenti ac sinceri lectoris conscientiam accepta convictione manifestum esse: 1. Poiretum quidem commendare necessitatem interioris operantis Dei gratiæ; at ipsum non intelligere gratiam evangelicam, quæ expiationis forensis fundamento nixa una cum præconio Evangelii offeratur & conferatur; sed ejusmodi gratiam, quæ vi, uti fingit, protevangelii omnibus ac singulis hominibus jam tum ante præconium evangelii, & sine eo, natura insit, utpote omnibus pro communi nascendi forte innata, tanquam principium novæ, spiritalis ac æternæ vitæ, immo ipse Deus, ipse Christus, omnia in omnibus. 2. Poiretum re vera, quæ legis naturæ sunt, pro evangelio & pro gratia venditare. 3. Ipsa

psum ex hoc principio honestioribus gentilibus vitam spiritualem ac æternam tribuere. 4. Eundem gratiam vere evangelicam, seu proprie ita dictam, una cum conicione de Christo habere pro re levicula seu accessoria. Taceo multa alia huc pertinentia.

§. VI. Jam cum hæc *operatio Dei interior*, qualem Poiretus urget, & Pelagianæ hæresi opponit, sit imaginaria, & revera nihil nisi *mera natura*, seu operatio naturalium vicium, Poiretusea, quæ *natura* sunt, *gratia nomine vestit*, quod olim Pelagianorum erat proprium; & ejusmodi statuminat *naturalismum*, in quo re ipsa *Pelagianismus* aliquis, etfi speciosior, est redivivus.

PRAESES RESPONDENTI

S. P. D.

Naturam & gratiam, & utriusque jura, proprietates & effectus recte discernere, multo est difficilius, quam vulgo existimari solet. Hoc ve-

F 3

ro

ro ipsum internoscendi studium in lectionibus theologis apud nos commendari sedulo, carissime KAHLI, non nescis, qui istarum per quatuor fere annos auditor fuisti constans & attentus. Et quantum ex iis profeceris, speciatim in hac ipsa naturam a gratia dignoscendi ac veritatem defendendi habilitate, illud ipsum est, quod in actu disputationis publico proxime es ostensurus. In quo ut, bene te staturum esse, non dubito; sic non minus etiam confido, id te acturum esse omni studio operaque, ut, nature & gratia discrimine in temet ipso, quem Deus natura dotibus benignius instruxit, probe observato, gratia donis magis magisque exorneris. Quod quo feceris fidelius ac constantius [ut autem facias, noveris temet hoc ipso disputationis specimine, tanquam data tessera, esse obstrictum] eo utilius Domino vas in ecclesia sua es futurus. Et hac ratione respondebis expectationi Venerandi Parentis tui, amici mei

mei veterani, quocum, prater natale inter Gardelegienses solum, etiam Magdeburgi, cujus ades primaria facundo ejus praconio resonat, subsellia scholastica communia habui. Et cum eo tempore nihil cogitaverim minus, quam futurum esse, ut carissimi commilitonis filium aliquando in Academia haberem auditorem ac domesticum, in eo nunc eo magis veneror Dei providentiam. Et hanc ipsam nunquam non ipse etiam eo experieris benigniorem, quo fidelius temet eidem regendum ac ducendum permiseris. Id itaque dabis operam, ut divinis charismatis cumulatus, & ad fidum Dei ministerium efflorescens, ipse etiam aliquando singularem ejus providentiam e documentis quam plurimis celebrare possis. Dabam Hal. Saxonum exeunte Januario anni M DCC XXI.

JJ 5225

ULB Halle

3

002 698 757

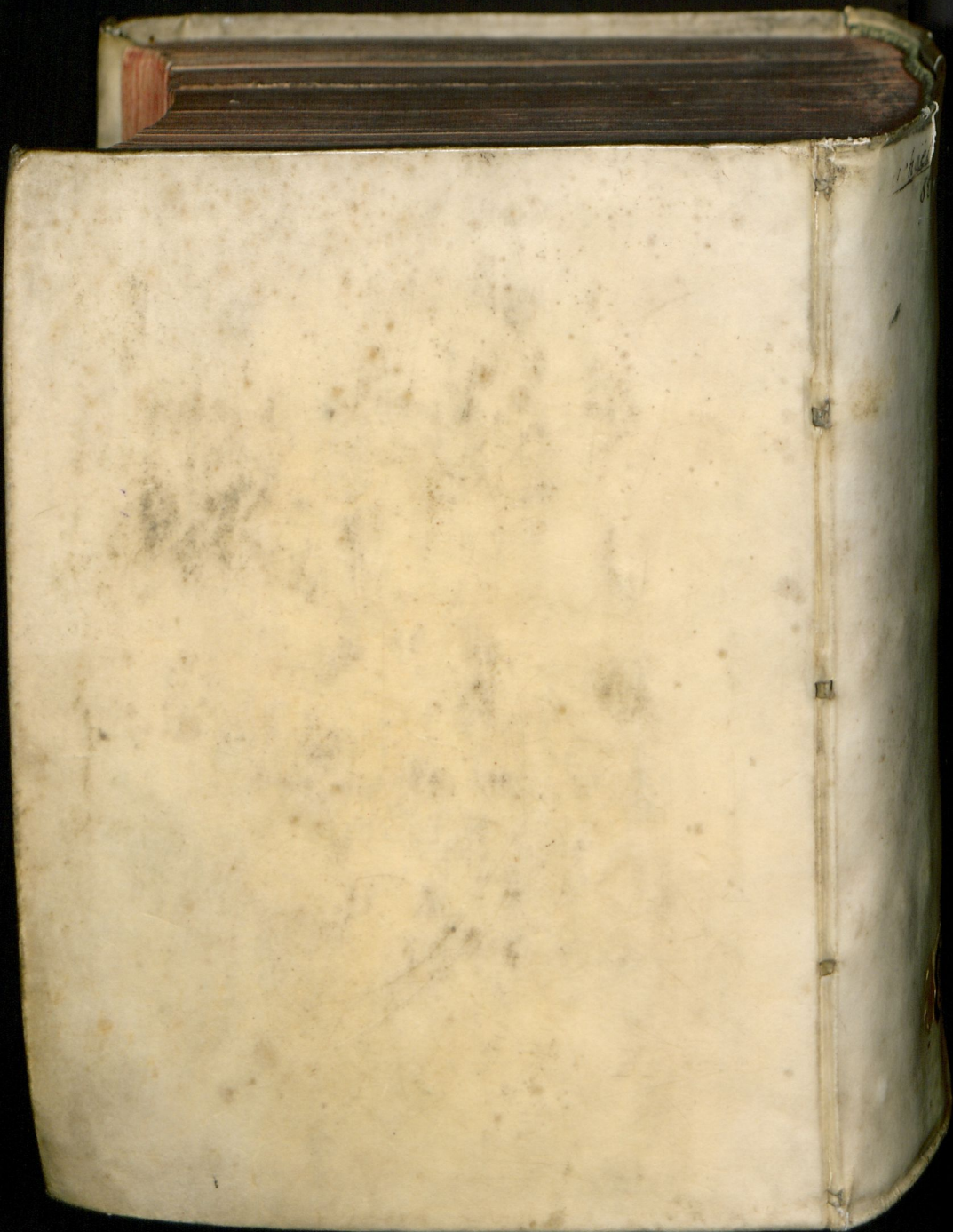

st

Ms 18

Mt:

47

DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
DODECADIS POSTERIORIS
TERTIA,

QVA

ISTE VIRI CLARISS. PETRI POIRETI, ERROR, QVO,

QVAE NATV-
RAE SVNT, PRO
GRATIA ET GRATIAE
EFFECTIBVS HABET,

DISCVSSIS EIVS LOCIS ET ARGVMENTIS,
PLVRIBUS REFELLITVR.

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

die Febr. hujus MDCCXXI. anni

PRÆSIDE

D. JOACHIMO LANGIO,
S. THEOL. PROFESS. ORDINARIO,

PLACIDAE συνθεολογιάντων DISQVISIONI SVBJICIT

CHRISTIANVS AVGVSTVS *Wahle*
MAGDEBVRGENSIS, SS. THEOL. CVLTOR.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis JOAN. FRIDERICI KROTTENDORFFII, Acad. Typ.

